

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE.

Člani „Zadružne zveze“ dobivajo list brezplačno. — Cena listu za nečlane po štiri krone na leto; za pol leta dve kroni za četrt leta eno krono; za člane zvezinih zadrug po tri krone na leto. — Posamezne številke 20 vin. Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 30 h od enostopne petit - vrste za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 216.

V Ljubljani, 10. novembra 1910.

C. Kr. poštne bran. št. 64.846
Kr. ogrske „ „ „ 15.648

Vsebina: Varnost posojil v kmečkih hranilnicah in posojilnicah. O zadrugarstvu. Kako se pridobiva zdravo mleko? Goljenje. Vestnik Zadružne Zveze. Zadružni pregled. Gospodarske drobtine. Književnost. Občni zbori. Bilance.

Varnost posojil v kmečkih hranilnicah in posojilnicah.

O previdnosti in opreznosti pri dovoljevanju posojil in o njihovi varnosti se je v našem listu že večkrat razpravljalo. Da se zopet dotaknemo tega vprašanja, k temu nas sili velika važnost te stvari in njen veliki pomen za rajfajznovke, za njihov razvoj in delovanje v obče.

Ustanovnik kmečkih hranilnic in posojilnic, oče Rajfajzen, je imel ob snovanju svojih zadrug pred očmi vzajemno samopomoč in glavni namen njegovih zadrug je bil, osvoboditi kmetiško ljudstvo iz skopuhovih rok, tedaj pomagati potrebnemu, ki je bil pomoči najbolj potreben. Vendar pa Rajfajzen pri tem ni pozabil varnosti posojil, za katero skrbeti je bila dolžnost zadrugine uprave.

Kakor je škodljivo vse, kar se ne giblje v pravih mejah, kar gre do skrajnosti, tako bi bili tudi kmečki hranilnici in posojilnici v škodo obe skrajnosti: tako prevelika ozko-srčnost in bojazljivost kakor tudi neprevidnost in lahkomišelnost pri dovoljevanju posojil.

Ne bilo bi dobro in pravilno, ako bi se posojila dovoljevala samo takim, ki imajo

znatno premoženje in ki že sami brez poroka nudijo zadostno varnost za posojilo. Pomagati rednemu, skrbnemu in poštenemu članu, to je bila vodilna misel Rajfajznova, pri čemer mora seveda biti varnost posojila po poroku dovolj zajamčena. Ta plemeniti namen se tudi v naših kmečkih hranilnicah in posojilnicah ne sme zanemarjati. Koliko imamo malih posestnikov, ki bi se ne bili mogli vzdržati na rodni grudi, ako bi jim v slučaju sile ne bila priskočila na pomoč kmečka hranilnica in posojilnica. Delo, ki so ga te posojilnice izvršile v korist kmetiškega ljudstva, se ne da oceniti s številkami ali opisati z nekaj suhimi stavki. Prav ga ve ceniti samo tisti, ki so mu dobro znane razmere na deželi, osobito pa še tisti, ki ve, kako je bilo poprej, ko še ni bilo posojilnic in kako je sedaj.

Mnogo bolj škodljiva, da, celo nevarna bi bila druga skrajnost, to je neprevidnost pri dovoljevanju posojil. Nič bi ne moglo biti bolj kvarno zdravemu razvoju naših rajfajznovk, kakor če bi se posojevalo članom lahkomišelnost in brez preudarka.

Pred vsem je potrebno, da so si člani uprave, ki posojila dovoljujejo, vedno in v

polni meri v svesti velikega pomena, ki ga ima neomejena zaveza, da so si vedno svesti, da dovoljujoč zadružnikom posojila razposojajo svoj lastni imetek, ker jamčijo — kakor znano — vsi člani za vse obveznosti zadruga, torej tudi za zgube, z vsem svojim premoženjem. Ni bil zadnji razlog za vpekljavo neomejene zaveze ta, da se je hotelo s tem člane zadrugine uprave prisiliti k previdnosti in preudarnosti pri dovoljevanju posojil.

Zato je tudi potrebno, da se v načelstvo in nadzorstvo volijo ljudje, ki uživajo zaupanje, ki so previdni in skušeni, ki poznajo gmotne in npravne razmere članov, ljudje, ki so neodvisni in znajo samostojno misliti, ki bi se pri posvetu o dovolitvi ali odklonitvi posojila ravnali brez ozira na osebo ali na kako postransko korist in ki bi imeli pred očmi samo blagor zadruga ter popolno varnost in dobri namen posojila.

Naj se ne dovoli nobeno posojilo, pri katerem bi nastal le najmanjši dvom ali pomislek glede zadostne varnosti prošnjika ali poroka! Nobeno posojilo na osebni kredit se ne sme dati brez dobrega poroka, in kjer je to potrebno, naj porokujeta dve ali več oseb. Kjer ima žena solastninsko pravico na močevem posestvu, naj se vedno tudi žena pritegne kot porokinja poleg drugih porokov, da se s tem zabrani, da bi mož delal dolgove brez ženine vednosti.

Pri posojilih, ki se imajo zavarovati v zemljiški knjigi, je neobhodno potrebno, da se načelstvo prepriča, predno dovoli posojilo, o stanju zemljiške knjige, da se zna, na katerem mestu bi bila posojilnica vknjižena in če bo ta vknjižba povsem varna. O stanju zemljiške knjige se je prepričati tako, da kak odbornik sam pregleda, kakšna bremena so že vknjižena na prošnjikovem posestvu, ali pa tako, da si dá načelstvo predložiti sodnijski izpisek iz zemljiške knjige. Tak izvleček ali izpisek naj bi se potem priložil zadolžnici, da se more tudi pri re-

viziji spoznati, na katerem mestu je posojilnica vknjižena. Zemljeknjižno posojilo se ne sme nikdar prej izplačati, dokler ni vknjižba izvršena.

Po nekaterih krajih na Češkem in Moravskem gredo hranilnice in posojilnice še dalje in si oskrbe izvleček iz zemljiške knjige za vsakega člana, ki hoče dobiti posojilo in tudi za vsakega poroka, da bi bolj zagotovo poznale njihovo premoženjsko stanje, kar je seveda le priporočati.

Ponovno in s poudarkom pa svarimo hranilnice in posojilnice, da bi dajale posojila trgovskim ali tovarniškim podjetjem. Rajfajznovke so ustanovljene za kmečke potrebe in niso sposobne za dajanje takih kreditov.

Ako bi se kje kak neizkušen kmeto-valec, ki nima zadostnega trgovskega znanja, brez pomisleka poprijel trgovine, pri kateri kaj lahko nastanejo zgube, potem ni rajfajznovka za to tu, da bi takemu nepremišljenemu in riskantnemu podjetju posojevala denar in s tem spravljala v nevarnost sebe in poroke. Ali ako bi se drugje ustanovil kak industrijski zavod ali tovarna, o kateri je mogoče že naprej povedati, da bo kmalu žalostno končala vsled nepripravne lege, oddaljenosti, ali vsled neizkušenosti lastnikove, potem zopet ni rajfajznovka za to tu, da bi takemu pogrešenemu podjetju posodila visoko vsoto. Posojilo bi kmalu prišlo v nevarnost in stvar bi se končala tako, da bi bili poroki znatno oškodovani ali tudi popolnoma uničeni in bi tudi hranilnico in posojilnico najbrž zadela znatna zguba, kar bi pomenilo polom za tako majhen zavod, kakor je rajfajznovka.

Obrtnim in industrijskim podjetjem ali tovarnam posojati denar, to je stvar drugih denarnih zavodov in bank, ki imajo obilokušenosti v takih zadevah in ki imajo vsled svojih velikanskih rezervnih zakladov od kod jemati, da pokrijejo morebitno zgubo.

Rajfajznovke so in ostanejo po svojem bistvu in ustroju kmečki zavodi, delajo samo z majhnim dobičkom, da pomagajo kmečkemu ljudstvu, njihovi rezervni zakladi so dosedaj skromni in zato morajo poslovati z največjo previdnostjo in varnostjo.

Toda ta previdnost in skrb za varnost posojila ne zadeva samo dovolitve posojila, ampak mora trajati tudi dalje za ves čas, dokler dolg ni poplačan. To velja pred vsem za posojila na osebni kredit.

Da so posojila sigurna in varna, za to skrbeti je glavna in prva naloga nadzorstva, ki se ima večkrat na leto prepričati o upravi posojilnice. Ako nadzorstvo pri pregledovanju zapazi, da kakšno posojilo ni več varno, mora načelstvo opozoriti, da ga takoj izterja.

To pregledovanje ali revizijo glede varnosti posojil bo nadzorstvo najlažje izvršilo na sledeči način. V seji nadzorstva naj eden član vzame v roko knjigo posojil, iz katere naj bere imena dolžnikov in višino posojila, drugi člani pa pregledajo, če ne manjka za ta dolg pravilne zadolžnice, če sta na zadolžnici podpisana dolжник in porok, če zadolžnice niso zastarele, če je poroštvo dovolj veliko itd. Ako kaka zadolžnica ne odgovarja vsem zahtevam, ako je n. pr. umrl porok, ali je posestvo izročil sinu, tako da je treba novega poroka, potem se to zaznamuje na listič papirja in se slednjič zabeleži tudi v sejnem zapisniku nadzorstva, dočim se načelstvu naroči, da ta nedostatek odpravi. Pri prihodnji seji se nadzorstvo prepriča, če se je to zgodilo.

Vendar je tudi načelstvo samo dolžno skrbeti za varnost posojil in zlasti v nujnih in neodložljivih slučajih ne sme še le čakati, kaj bo reklo nadzorstvo. Ako načelstvo zve, da kak dolжник slabo gospodari, naj zahteva boljše poroštvo, oziroma naj v slučaju potrebe posojilo odpove in izterja.

Vsaka uprava in vsi člani uprave so dolžni skrbeti za največjo varnost posojil

in terjatev pri članih. Dolžni so to storiti v interesu vseh članov, od katerih jamči vsakdo neomejeno z vsem svojim premoženjem za vsakojake obveznosti hranilnice in posojilnice, kakor tudi v lastnem interesu, ker so kot člani načelstva v prvi vrsti dolžni pokriti škodo, katero bi posojilnici povzročili vsled neizpolnjevanja svojih dolžnostij.

O zadrugarstvu.

Predavao Ivan Mahulja.

Več prvi čovjek, kako kaže sv. pismo, radje je živio u društvu nego li sam, pošto se je veselo probudio, kad je uza sebe opazio družicu. I ako su se ljudi kasnije, kad su se razmnožali, razišli po svijetu, to nije išao svaki za sebe, već u skupinama. Tako nam povijest kazuje, da su i naši pradjedovi, stari Hrvati, došli u ove strane pred 13 stotina godina u cijelim skupinama, a ne jedan po jedan. Čovjeku je već prirodjeno da živi u društvu ili da se udružuje; takozvani „samoživci“ veoma su retki, te ako je koji i prisiljen da u samoći živi, on će prevaliti velike daljine, samo da do društva dodje. Iz tog ljudskog udruživanja postale su općine, iz više ovih kotari, pak pokrajina, dok nije nadošla najveća zajednica, što ju danas imamo — država.

Dok su se ljudi u divljačkom stanju, kao lovački i pastirski narodi, skitali od mjesta do mjesta, dotle nisu poznavali razlike između „moje“ i „tvoje“, već je lovina i životinja, što su ih pasli, bilo sve zajedničko. Ali čim su se ljudi počeli baviti poljodjelstvom, koje ih je prisililo, da se na stalnom mjestu nastane, odmah počima smisao „moga“ i „tvoga“ t. j. svaki hoće, da ono zemljište, na kojem se on muči, bude njegovo, a ne zajedničko. I sve što više čovjek u kulturi napreduje, možemo reći, da ta smisao za mojim in tvojim postaje sve to veća. I odatle nastaju ratovi

medju narodima, jer bi jedni hteli oteti drugima što oni imaju i to se ponavlja sve do dana današnjega, te se može kazati, da su ratovi vazda bili, a i biti će valjda dok bude ljudi, uz sve mirovne konference, koje se sazivlju. Narod, koji nadvlada, obično kaže potučenomu: „Ovo je sad moje, a ne tvoje“, i time postaje jedan gospodar, a drugi rob. Odatle razvilo se u starom i srednjem vijeku silno ropstvo.

U prijašnjim vremenima inteligencija ili naučeniji slojevi pučanstva, imali su u svojim rukama sve imanje ili sve je bilo njihovo, dočim niži slojevi nisu imali ništa svoga, dapače ni isti život nije bio njihov, već gospodarev, te su morali ovima raditi kao živina ili roblji.

Prvi, koji je počeo naučati, da su svi ljudi jednaki i da se moraju ljubiti kao braća, bio je naš Božanski Spasitelj. Al je dugo i dugo prošlo dok je Njegova nauka došla do opće važnosti, dapače ima još i danas silnih protivnika. Istina, usljed buna i silnog prolijevanja krvi od strane ovih potlačenika, većina je današnjih država u Evropi proglasila zakon o jednakosti med svim slojevima. To se dakako učinilo jedino u pogledu lične slobode i jednakosti t. j. danas je svatko gospodar samaga sebe, a nije ničiji rob i svi su ljudi pred zakonom jednaki, al da se ljudi i imućstveno izjednače t. j. da svi budu jednako posjedovali, to se protivi zdravom razumu i do toga neće nikada doći, premda nekoji slojevi, takazvani socialdemokrati takove ideje šire. Kad se u prvi mah na to pomišlja, da naime svi ljudi jednako imaju, to bi bilo vrlo lijepo i zato ti socialdemokrati mnogoga za sobom zavedu, al ako se u stvar točnije udubimo, to ćemo i sami do toga doći, da je to neizvedivo i dok budu ljudi ljudima, do toga neće nikada doći. Samo dvojici ljudi da razdijeliš u jutro jednako imanje — recimo svakomu deset kruna — evo moje glave, ako će oni do večera

jednako posjedovati, jer dok će možda jedan k tim 10 kruna štogod privrediti, drugi će od njih štogod potrošiti. A gdje bi se pak veliko mnoštvo složilo, da budu jednaki? Stoga, dragi moji seljaci, ako vas dodje koji mutikaša nagovarati, da pristupite k tomu social-demokratizmu, dajući vam razumjeti, kako je ta dobra ustanova, otjerajte, ga od sebe, jer on bi vas htio izrabiti za druge ciljeve. Pripovijeda se o nekom vodji tih social-demokrata, koji je uvijek vikao o nekakoj jednakosti, da je po nekom stricu baštinio sto tisuća kruna. Kad su mu njegovi drugovi došli za to čestitati, veseleći se, kako će sada te novce kao braća med sobom jednako podijeliti, on da je mirno odgovorio: „Ne budite ludi, ovo je sada samo moje, i ja od sada nisam više social-demokrata.“

Da svaki dakle bude gospodar od svoga i da čovjek teži, da to svoje imanje poveća, to mu je već prirodjeno, al ono što je pri tom zlo jest, da su se neki ljudi u to povećanje svoga imanja preveć zaljubili, postali su preveć svojeljubi ili po našu „interesseži“, te pri tom nisu gledali na sredstva, kako da do svoga cilja dodju. Svoga su iskrnjega radi toga svakako iscrpljivali bilo u radnji, da im skoro badavno posluje, bilo u novcu, da im na posudjene novce plaća velike kamate. I dok se kod malo takovih nagomilavalo veliko blago i bogatstvo, kod velike množine raslo je strašno siromaštvo, a osobito se ta razlika počela opažati u današnjem vijeku, kad su čovječji rod počeli zamijenjivati strojevi.

To je moralo uroditi sa reakcijom, jer gladan trpi i trpi do njeke mjere, al kad se ova prevrši, onda kod njega zavlada ona naša: gladan bi sve učinio. I od toga vam se porodilo takozvano socijalno pitanje t. j. siromašniji slojevi pučanstva počeli su tražiti, da i oni živu, a da ne gladuju. Najpre je to izbilo kod onih slojeva, koji su na okupu, te imaju prilike češće se sastajati i dogo-

varati, a to su radnici kod pojedinih tvornica (fabrika), gdje ih imade kadgod na hiljade. Videć ovi, kako se njihov gospodar pomoću njihove radnje silno bogati, a njima pri tom daje tako malenu plaću, da ne mogu ni živjeti, ni umrijeti, da je dakle preveć samoljub, počeli su najpre potajno mrmljati, a ne videć od toga koristi nastupili su otvoreno, da se i njima plaća poveća. Gdje je bio gospodar duševan čovjek, išlo je to lahko i u miru, on je naime u toliko povećao plaću svojim radnicima, da mogu pristojno živjeti, al gdje je gospodar ostao tvrd, tu su se morali radnici drugih sredstava uloviti, da ga na to prisile. Oni su se naime dogovorili, da će obustaviti posao ili da će stupiti u štrajk i tako da će morati gospodar fabriku zatvoriti na svoju veliku štetu, pošto mu neće glavica uložena u fabriku ništa nositi. Al pri tom štrajku morali su svi nastupiti kao jedan čovjek, inače nebi imao nikakva uspjeha.

Da bude radnik za svoj trud pristojno nagradjen i da se njegov gospodar s njime preveć ne okorišćuje, to je sasvim pravo, to i Bog hoće i kršćanska vjera zapovijeda. Ili kako se reče: živi i pusti živiti. I u tu svrhu sastalo se drugo društvo radnika, koji se nazvali kršćanski socialisti, temeljeć svoje zahtjeve na kršćanskoj vjeri. Daleko dakle od nas prije pomenuti socil-demokratizam, a živio kršćanski socializam.

Seljake nisu baš takove nevolje bile kao radnike, pošto oni nisu bili toliko ovisni od gospodara, al uza sve to nastupilo je i kod njih siromaštvo. Uzrok je bio i ovdje onaj isti kao i kod radnika, naime preveliko samoljublje ili interes kod nekih, koji su se preveć obogatili, a time poremetili ravnesje, jer to općenito pravilo, da dok jedni bogate, drugi moraju siromašiti. Ovi samoljubi počeli su i seljake iscrpljivati, bilo sa velikim kamatama kad je imao potrebu kod njih posudjivati, bilo sa jeftinim kupovanjem njegovih proizvoda, kojih je

imao u suvišku, a u skupom prodavanju onoga, što mu je falilo. Toga je svega i na otoku Krku bilo, jer nisu bili retki slučajevi, da je naš seljak takvim samoljubcem ili lihvarom morao plaćati 10, 20 da i 50 po sto kamata na ponudjene novce, dok je svoje ulje, drva ili vino davao kadgod za polovicu cijene, a nasuprot kupovao kukuruz za dvostruku cijenu.

Ovdje štrajkovi nebi ništa koristili, jer komu ćeš tu štrajkovati, ako ne samomu sebi. Ali se zato našlo mudrih i uvidjavnih ljudi, koji su počeli razmišljati, kako da se tomu seljaku pomogne, da posve ne propadne. I došli su do zaključka, da se i seljak mora organizirati u društva ili zadruge, koje si moraju postaviti za geslo: raditi jedan za sve, i svi za jednoga, da se tako skupno oslobode bijede i nevolje. Društva ta ne smiju se na drugoga oslanjati, već sama na se, pod lozinkom: uzdaj se u se i u svoje kljuse, ili takozvanom „samopomoći“.

Prvi takav dobrotvor seljačtva bio je neki Raiffeisen, načelnik jednog njemačkog grada. Ovaj, videć kako su mnogi njegovi sugrađani zapali u kamatničke ruke, koji ih sa velikim kamatama dave, postavi se na čelo pokreta, kako bi te siromahe oslobodio iz njihovih ruku. U tu svrhu ustroji u svojoj općini g. 1849. prvu novčanu zadruhu ili posudilnicu sa svrhom, da svi oni, koji imadu što god novca u suvišku, da ga u društvenu blagajnu ulažu, a iz ove blagajne da se posudjuje uz malene kamate onima, koji novca u svojem gospodarstvu trebaju i to bez ikakve uknjižbe, što obično mnogo košta, jedino pouzdajuć se u njihovo poštenje, dakle na osobni kredit. Glavnu dakle ulogu imalo je igrati poštenje i jedino poštenjaci mogli su biti bitni primljeni u zadruhu. Tu je dakle imao pomagati seljak seljaka kroz zadruhu. I zadruga se ta izvrsno ponesla. Videć dobar i blagotvoran uspjeh takova poduzeća, počeli se i drugi

povadljati za time i do mala počele su se po svoj Njemačkoj ustrajati slične zadruge ili posujilnice. Ideja jedan za sve i svi za jednoga ili ideja samopomoći raširila se posvuda.

Kako svaka novotarija, pa bila i najbolja, k nama kasno dolazi, tako je došla i ova o samopomoći ili zadrugarstvu, a još ni danas nije žalibože čvrstog korjena uhvatila. Malo je samo godina, što smo se počeli nešto micati, a glavna zasluga u tom ide našega presvijetloga biskupa dr. Mahnića, koga se može pravom nazvati drugim Raiffeisenom za ove strane. On je sa svojim nagovorom i sa svojim uplivom učinio, da su se već skoro u svim župama njegove biskupije zavele te novčane zadruge, koje svuda dobro djeluju. Već danas i najveći protivnici tih posujilnica moraju priznati njihovu valjanost: poštenjaci nadju u njima vazda kredita, plaćajuć najviše 5 % kamata, a lihvarstvo je u našim stranama, pokle su posujilnice, sasna propalo. Novca i to seljačkog novca imadu sve još i u suvišku, tako da se može kazati, da posujilnice otoka Krka razpolazu sa jedan i pol milijona kruna. Ali na ovom ne smijemo sustati, zadrugni duh samopomoći mora nas u svemu provijati t. j. na svim poljima moramo se združiti u zadruge želimo li napredovati. Temelj je tu, a to su posujilnice, iz kojih se mora crpati sredstva, da započetu kuću zadrugarstva dalje dogradujemo. A baš tih drugih zadruga još nam dostatno manjka, pak ću ovime nastojati, da vam glasnije navedem i da vas za iste zagrijem.

Uz posujilnice ustrojile se malne svuda po otoku Krku gospodarsko-trgovačka društva ili takozvani konsumni magazini sa svrhom, da svojim članovima čim jeftinije dobavljaju živež i druge potrepštine, a s druge strane, da pak ono česa imadu članovi u suvišku skupno prodavaju. Svrha je dakle plemenita: braniti seljaka, da se s njime preveć ne okorišćuje kakav trgovčić

zlorabeć njegovu neukost, kako se je to žalibože u prijašnja vremena događalo. Nu zlo je, što još nemamo za to sposobnih ljudi, a trgovina je vrlo prevrtljiva, koja se temelji jedino na špekulaciji ili na nadmudrivanju jedan drugoga, pak pri tom ostane često i magazin nadmudren. S druge pak strane nismo još dobro organizirani, te radi većinom svaki magazin za se, a ne svi zajednički, stoga se preporuča, da se i u tomu poduzme bolja zajednička akcija. Poslovanje na vjeru ili na dug moralo bi se kad magazina posve izključiti, te onaj koji nema gotovog novca, nek se radje zaduži kod posujilnice nego kod magazina, jer magazin kad radi i gotovim novcem radi najjeftinije i najbolje. Ovo posljednje postavljam na dušu svim upravljačem magazina, ako žele svomu magazinu dobra.

Sa ovim dvim vrstam zadrugarstva, koje smo do sada na otoku naveli: posujilnice i magazini, ne smijemo se zadovoljiti, već moramo poći dalji, jer jedino zadrugna organizacija ima nas izvesti iz socijalne bijede i socijalno pitanje riješiti će jedino zadrugarstvo, jer ovo ide ne samo za gospodarskim već i da čudorednim unapređenjem čovječanstva.

(Dalje prih.)

Kako se pridobiva zdravo mleko?

Zdravoslovna veda je v zadnjih letih čudovito hitro napredovala. Posebna pozornost se je pri tem posvećala stvarima, ki so v zvezi z ljudsko hrano. Med živili, ki so prišla v poštev, je bilo v prvi vrsti mleko, ki je kot nenadomestljiva hrana za otroke vzbujalo pozornost največjih učenjakov in praktikov, vsled česar je v teh krogih vedno bolj rastlo zanimanje za občni blagor in za zdravstvene razmere med ljudstvom.

Uspehi tozadevnih raziskavanj so bili žalostni. Na Nemškem, kjer se vsako leto

rodi okoli 2 milijona otrok, se je dognalo, da se jih polovica v mladosti preživlja umetno s kravjim mlekom. Izmed otrok, ki so imeli tako hrano, pa jih je leto za letom umrlo okoli 150.000, ker so uživali pokvarjeno mleko.

Ta strašna resnica je resen opomin, delati z vsemi močmi na to, da se zboljša kakovost mleka. Samo ob sebi umevno je, da ni zadosti pri tem upoštevati le prometne razmere, kojih uplivom je mleko izpostavljeno med prevažanjem. V prvi vrsti je treba marveč skrbeti, da se mleko ne pokazi že takoj spočetka, v hlevu. Že skraja se mora paziti, da se mleko, to važno živilo, ne spridi in ne postane škodljivo in zdravju nevarno. Kakor smo že rekli, se v novjšem času to vprašanje vedno bolj razmotriva in zahteve kupujočega občinstva po zdravem mleku so vedno glasnejše. Čim dalje bolj se množe glasovi, da je treba potom zakonodaje ali potom policijskih odredb siliti producente, da naj upoštevajo zahteve zdravoslovne vede in prodajajo le zdravo mleko.

Zato je brez dvoma umestno, da si te zahteve ogledamo nekoliko natančneje, osobito še zato, ker so v ozki zvezi z gospodarsko stranjo tega vprašanja.

Do zdaj se še ni posrečilo najti popolnoma zadovoljivo in na vse strani ustrezajoče pravilo, kako naj se pridobiva mleko, ki bi v zdravstvenem oziru bilo neoporečno. V praksi je sicer prišlo do tega, da se dobiva tu in tam mleko na tak način, ki se more smatrati za dober in umesten; ali povsod opazimo, da je ta način pridobivanja mleka v ozki zvezi s tamošnjimi krajevnimi in kupčijskimi razmerami. Do tega so prišli posamezni, preudarni posestniki, ki so znali svoje mlekarsko gospodarstvo prilagoditi svojim krajevnim razmeram in svojim gospodarskim potrebam. Iz tega se pa še ne sme sklepati, da bi bilo tako ravnanje z mlekom priporočljivo in umestno za vse mlekarske

producente in da naj bi splošno služilo vsem v posnemanje vreden vzgled. Kar je prav za enega, ne ugaja drugemu. Če govorimo o tem, da še niso ugotovljena pravila za pridobivanje higijenično neoporečnega mleka, mislimo ravno, da še ni prišlo do enotnega naziranja o tozadevnih zahtevah, ki bi se mogle staviti splošno do vseh gospodarjev, ki se bavijo z mlekarstvom. Da še ni prišlo do tega, je iskati vzroke v prvi vrsti v okolnosti, da zastopniki znanosti in vede sami niso bili med seboj edini, da so bili njihovi nazori o tej stvari med seboj dostikrat popolnoma nasprotni, ali pa, da so zahtevali kaj tacega, kar bi se sicer dalo izvršiti, toda le težko in s tako velikimi stroški, ki bi ne bili v nikakem razmerju s cenami mleka. Ta nasprotstva, ki so bila nastala med znanostjo in prakso, je bilo mogoče odpraviti le po medsebojnem sporazumu.

V ta namen so pred nekaj leti na Nemškem sledeče ukrenili. Ob priliki neke mlekarske razstave (za preskrbo mesta Hamburg z mlekom) se je sešla komisija, obstoječa iz več zastopnikov, katerih mnenje je moglo biti merodajno za presojo tega vprašanja. Bilo je v nji več praktičnih kmetovalcev, zdravnik in živinozdravnik. Člani te komisije so zelo natančno in podrobno pregledali 20 hlevov z ozirom na razmere, ki pridejo v poštev pri pridobivanju mleka. Nato so primerjali svoje opazke o mlekarskem gospodarstvu dotičnih posestnikov. Tako združeni so lahko primerjali zahteve zdravoslovne vede s potrebami mlekarskih producentov. Kar je bilo stvarno utemeljenih pomislekov na eni ali drugi strani, so se vsi upoštevali. Nasprotstva med obojnimi nazori so se tako močno omilila. V nadaljnjih posvetih se je našla potem podlaga za sestavo navodila, kako naj se pridobiva zdravo mleko, da bo ustrezalo zahtevam vede in potrebam mlekarskega gospodarstva.

S tem pa še ni rečeno, da je to navodilo v vsakem oziru popolno. Le začetek je, nekaj splošni napotek, ki zadostuje za enkrat. Nadaljna izkušnja bo odkrila nje-gove morebitne napake in jih polagoma odpravila.

Kar zadeva stvar samo, je treba najprej pripomniti, da se mora pri sestavi navodila za pridobivanje zdravega mleka upoštevati razmere naših hlevov, kakršni so sedaj. Za enkrat se je treba torej ozirati na obstoječe razmere. Pri novih stavbah ali pri morebitnih popravilih se bo kajpada moralo gledati tudi na to, da bodo goveji hlevi ne samo praktični, ampak tudi zdravi.

Da je dandanes dobiti mnogo, premnogo hlevov, v katerih se naslednja navodila za pridobivanje neoporečnega mleka ne dajo izvesti, se ne da tajiti. Vendar se dajo največje napake s primeroma majhnimi stroški odpraviti.

V naslednjem hočemo pokazati, kako bodi urejen hlev, da ne bo škodljiv mleku.

a) Hlev bodi svetel in zračen.

Le v svetlem hlevu je mogoče zadostno nadzorovati, kako se krmi in snaži živina, le v svetlem hlevu je mogoče pravilno molziti in paziti, da ne pridejo v mleko razne smeti. Živina sama se v svetlem prostoru počuti boljše in je tudi krotkejša. V zadosti prostornem hlevu se sicer zrak tako močno ne pokvari, vendar samo velik prostor še ne zadostuje, in zato naj bi pri nobenem hlevu ne manjkalo primerne naprave za prezračevanje (ventilacija). S to napravo se ne da samo osvežiti zrak, ampak tudi uravnati toplota, ki naj v hlevu znaša 12 do 14 stopinj celsija. Zračiti hlev tako, da se odpirajo okna, je priporočljivo samo tedaj, ako je zunaj vreme ugodno. Pa tudi v takih slučajih je paziti, da ne nastane prepih, kajti krave se jako rade prehlade, ker so navajene enakomerne toplote.

b) Jasli

naj bodo na površju gladke, da se jih ne prijemlje krma in da se ostanki klaje lahko odstranijo. Dno naj bo izdolbeno in zaokroženo tako kakor pri neškah, ker se lažje čisti. Če so jasli tako prirejene, se da živini lažje pokladati in jih je tudi mogoče lahko in dobro snažiti. Bodisi še pripomnjeno, da naj robovi ne bodo oglati, da ne tišče vratu.

c) Napajalniki.

Najbolj priporočljivi so samodelujoči napajalniki s padajočim zaklopcom in z ventilom, ki zabranja, da bi voda odtekala iz korita nazaj v cev. Odsvetovati je treba napajati živino tako, da bi se voda nape-ljala v jasli. S tem bi se zanašala slina od živali do živali, kar bi lahko postalo nevarno. Tudi bi se ostanki krme bolj pri-jeli jasli in se pod upljivom toplega hlev-skega zraka kmalu skisali.

d) Staje

je napraviti tako, da so primerne velikosti živine. Po nekaterih krajih je treba pri tem upoštevati tudi to, da se vsled prevelikih staj ne porabi več stelje. Dolga in široka staja potrebujejo namreč dokaj več stelje kakor ozka in kratka. Lega staj bodi skoraj vodoravna; treba je, da le malo vise proti gnojničnem žlebu, da se odteka mokrota. Staje z velikim strmcem so nevarne, ker pospešujejo prezgodnji porod ali trut. Za tlakovanje staj je najbolj pripraven cement, ki zabrani, da mokrota ne prodere v spodnje plasti, ampak sproti odteka. Ako se tlakuje z lesom, potem se ne da preprečiti, da bi se tla ne napojila s kvarljivimi snovmi, kar povzroči dostikrat velike neprimlike, da, mogoče še okuži vso živino v staji. Še boljše je seveda, da najprej napravi tlak iz cementa in da se potem polože počez leseni hlodi. Zadaž za stajami naj se v hlevu napravijo

e) žlebovi,

po katerih odteka gnojnica v gnojnične jame.

Te žlebove, ki naj bodo dovolj prostorni, je treba večkrat splahniti z vodo in jih omesti. Sicer zastaja v njih gnojnica in okužuje hlevski zrak.

f) Hodnik

zadaj za živino bodi dovolj širok, da je pot med dvema vrstama živalij prosta, tako da živina ne onesnaži služinčadi.

g) Stene

v hlevu je dobro do take višine, do kjer jih morejo živali onesnažiti, ometati s cementom in sicer tako, da je površina gladka. Na tak način se doseže, da se dajo stene lahko in s pridom umivati. Sploh morajo biti strop in stene tako prirejene, da jih je mogoče dobro snažiti in jih desinficirati (razkužiti).

h) Pregraje, podpore, stebre itd. je v hlevu najbolje napraviti iz kamena (oziroma iz cementa) in železa, če le količnik dopuščajo razmere. Les naj se kolikor mogoče malo uporablja, ker se napoji s soparo in ostane vlažen.

i) Vodovod,

ki gre skozi ves hlev, je kaj primeren, ker se dajo stajajo, gnojnični žlebovi in hodniki potem zelo dobro snažiti. S pomočjo cevi iz gumija se to delo lahko in večkrat opravi. Tako snaženje osveži in zboljša zrak v hlevu. Kajpada je mogoče tako napravo omisliti le ondi, kjer je dovolj vode na razpolago.

k) Za obolelo živino, oziroma tudi za tako, o kateri se sumi, da ni zdrava, je priporočljivo poleg hleva imeti poseben prostor z ločenim vhodom, da ne pride bolna živina z zdravo v dotiko.

l) Pripravljanje krmo

v hlevu nikakor ne gre. Predno se klaja položi živini, naj se pripravi v skednju ali v kakem drugem ločenem prostoru, ki naj bo tako postavljen, da ima s hlevom zvezo.

Take zahteve v novejšem času stavijo glede hlevov. V starejših stavbah in — žal — dostikrat tudi v novejših zgradbah ti pogoji

niso popolnoma izpolnjeni. Zato je v takih hlevih zelo težko pridobivati higijenično zdravo mleko. Vsled tega je treba v hlevih odpraviti vsaj največje hibe in napake, če jih že ni mogoče tako preurediti, da bi povsem odgovarjali svojemu namenu. Važna naloga čaka v tem oziru naših živinorejskih zadrug, ki naj delujejo na to, da se bodo novi hlevi pravilno zidali, stari in pomankljivi pa zboljšali.

Goljenje.

Perutnina menja vsako leto svoje perje. Tej menjavi pravijo notranje „goljenje“, kar prav lepo izraža ta pojav, drugje pa imenujejo goljenje tudi „movsanje“, kateri izraz pa je prevarjen iz nemščine.

Goljenje nam spričuje skrb narave za svoje stvarstvo. Dež, prah, solnce, mnogokrat tudi mrčes uniči tekom leta mnogo perja na perutnini, katerega pa po zimi ne more pogrešati, zato ga ji narava preskrbi pred zimo.

Goljenje se ne vrši v gotovem času in pri vseh kokoših naenkrat. To ima pa tudi svojo dobro stran. Kokoši nehajo nesti teden dni pred goljenjem, včasih že prej. Proces goljenja pa traja okrog 2 meseca. Če bi se golile naenkrat, bi bili povsod ob istem času ob jajca, kar bi bilo zelo neprilичno. Nekatere kokoši, se golijo že koncem avgusta, druge pa še novembra mesca. Vsled tega imamo kokoši ki so v goljenju, a druge ob istem času neso še jajca. To je vzrok, da imamo tudi v pozni jeseni še jajca, da si ne v zadostni množini; takrat tudi cena jajcem poskoči.

Dolgo časa so mislili, da je z goljenjem v zvezi nekakaka bolezen, ki jo goljenje povzroča. Temu pa ni tako. Res da goljenje hudo upljava na telo: kokoš preneha z nosenjem, greben oveni in obledi, zjutraj gre zadnja iz kurnice, pase se malo, nima teka in manje jé. Perutnina izgubi živahnost in

navadno poseda ali stoji v kakem zatišju, najrajše na solncu.

To nam je dokaz, da se vrši v telesu nekaj posebnega. Bolna žival takrat ni, a vendar potrebuje posebnega negovanja v tem času.

Stiskanje in počepanje po kotih nam je dokaz, da žival takrat rado zebe. V tem času se tudi kaj rade prehlade in posledica tega prehlajenja so razne bolezni. Skrbeti moramo za gorak prostor in to posebno v hladnih nočeh. Nekateri kokoši se golijo mnogo bolj ko druge ter so ob hladnem letnem času napol gole. Da take posebno prezebajo, je umevno. Ako živali spé na hladnem, se vrši proces goljenja tudi mnogo počasneje in traja pogosto do treh mesecev. To pa je za gospodinjjo mnogo izgube, ker ves čas ne nese. Zelo škodljiv je golečim se kokošim vsak prepih. Jesenska burja je zelo mrzla in upliva na gole živali zelo škodljivo, ker nimajo perja, da bi jih varovalo.

Poleg zavetja in gorkega ležišča skrbi ljubitelj čisto in srebrno belih pasem tudi za prostor, kjer nimajo solnčni žarki pristopa, ker uplivajo na barvo mladega perja. Perutninarji, ki hočejo enotnost in čistost barve ohraniti svojim plemenom, obračajo svojo pozornost tudi na to stvar; kajti ob razstavah gleda presojevalna komisija strogo na čistost barve.

Goleča se perutnina potrebuje tudi suhih tal za počivanje podnevi. Jeseni pa rado dežuje, povsod so luže in mokrota; živali morajo imeti suh prostor za počivanje. Tja se umaknejo tudi ob deževnih dneh, ker se zelo boje dežja. Na tem prostoru morajo imeti priložnost za kopanje prsti. Dobro je, ako se prsti primeša nekaj cestnega in apnenega prahu in ako se to postupa še z caherlinom, da preprečimo razno mrčes na perutnini.

Glavni pogoj normalnega goljenja je zopet snaga. Nesnaga in umazanost sta glavna vzroka vseh nalezljivih bolezni. Tam je

pravo taborišče raznih bacilov, ki dobe v nesnagi zavetja in se od tam razširjajo na vse strani.

Veliko pozornost je treba ob goljenju obračati na krmljenje. Perutnina izgubi mnogo perja, katero je treba nadomestiti. Od kod naj se perje vzame, ako ne iz telesa, ki mora potrebne snovi imeti za tvorbo novega perja. Te snovi pa dobi žival v sebe potom primerne krme. Ker ob goljenju kokoši ne neso, gre vsa krma za ohranjanje za tvorbo perja in tolšče. Tolšče si mora nabrati za zimsko nesenje; če te ni v rezervi, po zimi tudi jajec ne bo.

Iz tega je razvidno, da je neizogibno potrebna dobra in tečna hrana v tem času. Živali potrebujejo kri tvorečih in apno ter kremene kisline vsebujočih snovi. Kremena kislina je potrebna za tvorbo novega perja. Tečna in dobra hrana okrepi poleg tega tudi život, da lažje kljubuje zimskemu mrazu. Poleg tega morajo biti vsi plemenjaki tudi v prihodnjem pomladanskem času v dobrem stanju, ker dobimo le od dobro ohranjenih in krepkih plemenjakov čvrst zarod. Zato pa je skrbeti že v jeseni za časa goljenja. Če tedaj živali zanemarimo nam slabotne in opešane ne dajo zimskih, spomladi pa tudi ne dobrih jajec za valjenje. „Iz nič ni nič“ pravi pregovor. V jeseni jim preskrbim potrebne tolšče za tvorbo rumenjakov, v zimskem času pa jih hranimo z protein vsebujočimi snovmi za tvorbo beljakov.

S tako krmo prestane perutnina z lah-koto goljenje, dobi rezervnih snovi za zimsko nesenje in ostane krepka in dobro ohranjena za čas oplojevanja in valjenja.

Krmljenje s samim zrnjem je v tem času slabo, ker je preveč enostransko in vsled tega ne zadosti vsem zahtevam.

Kakor hitro opazimo pričetek goljenja, premenimo hrano in krmimo sledeče:

Zjutraj damo vsaki kokoši
40 g kuhanega in zmečkanega krompirja
15 „ pretrgane koruze vmes

10 g pšeničnih otrobov med krompirjem pomešanih.

Zvečer pa na vsako kokoš 40 do 50 g koruze.

Kdor ima n. pr. na razpolago lojene ocvirke po nizki ceni, naj jih pomeša na vsako kokoš 5 g. Ako pa ni lojenih in drugih ocvirkov, pa mora pač skrbeti za umetno krmo.

Med umetno krmo štejemo:

1.) Krma iz mesnih vlaken. Ta vsebuje animalične in vegetabilčne redilne soli ter precej beljakovine. Cena za 50 kg na mestu je K 19.—, za 5 kg K 2.70 z poštnino vred.

2.) Krma iz mesnih vlaken za krmljenje piščancev. 50 kg stane tam K 23.—, 5 kg pa K 3.20 s poštnino vred. Za piščance priporočamo to najtopleje, ker se po tej krmi živali lepo razvijajo in se preprečijo z njo razne bolezni in preobile izgube, ker ne pogine toliko piščancev.

3. Krma za hitro opitanje perutnine stane 50 kg na mestu K 14.—, po pošti K 2.20 s poštnino vred.

4.) Prajerijsko meso Crissel, 50 kg K 27.— tam, 5 kg pa K 3.50 z poštnino vred.

5. Ribja moka vsebuje 70 % proteina in 25 % fosforokislega apna. Velja tam 50 kg K 17.—, 5 kg pa K 2.60 z poštnino vred.

6.) Mesna moka. Narejena iz posušenega mesa in velja tam 50 kg K 16, 5 kg z poštnino vred K 2.50.

7.) Deteljna moka. To rabijo le pri zaprti reji, kjer perutnina ne dobi drugače nič zelene krme.

Kostna moka. Napravljena je iz zmletih kosti. 50 kg velja tam K 14.—, 5 kg z poštnino vred K 2.20.

9.) Grit. Neka vrsta kamenja, katero zdrobe za krmo. Vsebuje kremeno kislino, železo, magnezijo i. t. d. Velja na mestu tam 50 kg K 3.50.

10.) Zdrobljeno lesno oglje, ki očišča kri. 50 kg tam K 9.—.

V naših razmerah zadostuje primes krme iz mesnih vlaken (Fleischfasenfutter) in ribja moka (Fischmehl). Prvega je treba 8—10 žlic na 12 kokoši, drugega pa le tretjino. Krma iz mesnih vlaken se popari z vrelo vodo in pusti stati 15—20 minut pokrito, da se napne, ribja moka pa se sirova pomeša med kuhan krompir s krmo iz mesnih vlaken vred.

Vsa navedena umetna hranila proizvaja Heinrich Polsterer, Geflügelfutterfabrik, Wiener-Neustadt.

Ribja moka in krma iz mesnih vlaken pa pospešujeta plodovitost samic, ki pridno in dobro neso po tej krmi. Vsled tega je dobro, če to krmo dajemo kokošim celo zimo, ko ne dobe zunaj animalične hrane, ker na ta način dobimo več in lepih jajec z rumenimi rumenjaki tudi po zimi, kar je glavno za rentabiliteto perutninarjevo.

Goljenje se poraja samo pri starih kokoših, nasprotno se jajčarice navadno prvo leto ne golé, ako niso prezgodnje. Pogosto se pa tudi pripeti, da mladice, ki so zelo plodite in zgodaj polno zrele, neso nekaj tednov, potem pa menjajo perje in z nesenjem prenehajo, kar je perutninarju zelo neljubo, ker z nesenjem prekinejo za čas treh mesev.

Mnoge gospodinje se hočejo goljenja izogniti na ta način, da kokoši, ki so nesle eno leto, prodajo in si vzrede za vsako leto nekaj mladičev, ki stare nadomeste. Tako postopanje je graje vredno. Kokoš redimo 6—9 mesev, predno začne nesti, nese eno leto, oziroma 9—10 mesev, pa jo odstranimo ali zakoljemo. Taka reja se ne izplača. Dobra kokoš mora ostati 3 leta pri hiši, da nam pokrije stroške vzreje in da ob enem nekaj dobička. Z jajci iz jednega leta komaj poplačaš vzrejo in hrano drugega leta, dobička pa ni popolnoma nič.

Drugače je z racami in gosmi. Te re-
dimo največ radi mesa. Z 3–4 meseci je
žival dorastla in treba je z njo iti na trg.
Ako nas prehitijo z goljenjem, ni za prodaj
in čakati moramo toliko časa, da se odraste.
To pa traja precej dolgo, predno je za prodaj,
pa stane hrana in opitanje toliko, da se
žival zaje, dobiček gre pa čez ramo.

S plemenjaki pa ravnamo, kakor z
kokošmi da si osiguramo zadostno število
jajec in krepek zarod v prihodnji pomladi.
Zupan.

Vestnik Zadružne Zveze.

Dopisnice za naročevanje denarja, ki
jih članice pošiljajo Zadružni Zvezi, večkrat
niso podpisane po dveh članih načelstva. Na
taka naročila se Zvezi ni mogoče ozirati. Zato
je le v interesu članic, da dajo naročilne do-
pise za denar tako podpisati, kakor določajo
njihova pravila. V nasprotnem slučaju pride do
nepotrebne korespondence in do tega, da se
odpošiljatev denarja zakasni.

Kakor znano, mora vsaka članica Zvezi
doposlati vsako leto lastnoročne podpise vseh
onih oseb, ki so opravičene za zadrugo podpi-
sovati, tako da se morejo kasnejša naročila za
denar kontrolirati z ozirom na pristnost pod-
pisov. Ako bi kakšna članica Zvezi ne poslala
dotične pole z lastnoročnimi podpisi ali ako na-
stane med letom kaka izprememba v načelstvu,
tako da bi se podpis kagega novega odbornika
na dopisnici za naročilo denarja ne mogel kon-
trolirati, potem smatra Zveza tako naročilo kot
neveljavno.

Brzobjavnih naročil za denar Zveza ne
more upoštevati in sicer iz razlogov, ki smo
jih poprej navedli. Varnost posameznih članic,
kakor tudi lastna varnost Zadružne Zveze za-
hteva največjo previdnost pri denarnih naročilih
in odpošiljativah.

Tečaj za nadzorstvo zadrug se bo vršil
v času od 16. do 17. novembra 1910 v Mari-
boru. Priredi ga štajerski oddelek ljubljanske
„Zadružne zveze“ v prostorih mariborskega de-
lavskega društva. Ta tečaj je zelo potreben,
kajti pri revezijah se je pokazalo, da mnogi člani
zadružnih nadzorstev ne izvršujejo svoje važne
naloge, ker je ne razumejo. Tečaj se začne

16. novembra 1910 ob 10. uri predpoldne v
Flössergasse 4. Udeleženci se naj naznanijo pri
„Zadružni zvezi“ v Mariboru.

Nove članice. V članstvo Zadružne Zveze
v Ljubljani sta bili sprejeti:

Sv. Jurij ob Ščavnici, hranilnica in
posojilnica.

Griže, kmečka hranilnica in posojilnica.

Zadružni pregled.

Zadružništvo na visokih šolah. Na du-
najskem vseučilišču so letos prvokrat uvedena
predavanja o avstrijskem zadružnem pravu.
Predava se vsak teden po eno uro. — Na vi-
soki šoli za poljedelstvo na Dunaju se bo vsak
teden po dve uri predavalo o kmetijskem za-
družništvu. — Na nemško-češki kmetijski de-
želni akademiji so letos tudi prvokrat uvedli
predavanja o zadružništvu in zadružnem pravu,
ter je za ta predmet odločenih v zimskem te-
čaju po dve uri, v letnem tečaju po ena ura
na teden.

Kmetijska organizacija v Šleziji. O sta-
novskih kmetijskih zadrugah obstoji državni
okvirni zakon iz l. 1902, ki pa je samo na pa-
pirju. Dozdaj se ni razun Šlezije odločila še no-
bena kronovina, da bi uvedla kmetijska stanovska
zastopstva, katera ureja ta zakon. Od deželnega
zboru šlezijskega sklenjeni zakonski načrt o
stanovskih kmetijskih zadrugah in deželnem
kulturnem svetu je pred kratkim dobil najvišje
potrjenje, tako da bo Šlezija prva dežela v
Avstriji, kjer bodo kmetje dobili svojo zakonito
stanovsko organizacijo.

**Predavanja o avstrijskem zadružnem
pravu** je letos vpeljala dunajska univerza. Pre-
dava docent dr. Oskar Pisko, ki je imel dne
28. oktobra svoj nastopni govor. Avstrijski za-
družni zakon iz l. 1873 se naslanja na severo-
nemški zadružni zakon iz l. 1868, ta pa na
pruski zadružni zakon iz l. 1867, čegar duševni
oče je bil Šulce-Delič. Naš zadružni zakon je
bil izdan v dobi, ko je bilo zadružno gibanje
v Avstriji še malo razvito. Marsikatera določba
te postave ne odgovarja več sedanjemu stanju
zadružništva in zato se na vseh straneh pov-
darja potreba novega zadružnega zakona.

Agro-Merkur, osrednja nakupovalna in
prodajalna zadruga v Ljubljani, ki je bila vpi-
sana v zadružni register dne 16. novembra 1908,
je z dnem 22. oktobra t. l. napovedala konkurz.

Gospodarske drobtine.

Kletarski tečaj. V primeri z drugimi, bolj naprednimi vinogradnimi deželami, je naše kletarstvo še na jako nizki stopinji.

Zaradi tega je zlasti sedaj, ko je nastala potreba, da vino izvažamo, nujno potrebno, da se naši vinogradniki poprimejo boljšega kletarjenja ter da pridelujejo dobro, okusno, čisto in stanovito vino, ker je drugače nemogoče s pridelki drugih vinorodnih dežel uspešno konkurirati.

Kaj pomaga gospodarju-vinogradniku še tako lepo grozdje, ko ne zna iz njega pripraviti tako pijačo, kakoršna se dandanes po svetu zahteva?

Ravnotako je tudi za kletarje, vinske trgovce in gostilničarje, ki posredujejo prodajo vina med pridelovalcem in občinstvom, znanje umnega kletarstva, zlasti pravilnega ravnanja s posodo in z vinom neobhodno potrebno, kajti iz najbolj zlahtne kaplice z nepravilnim ravnanjem lahko naredi najgnusnejšo pijačo.

Da imajo ukaželjni priliko se v umnem kletarstvu temeljito se izučiti, priredi c. k. vinarski nadzornik B. Skalicky pri državni vzorni kleti v Rudolfovem tekom tekoče zime več trodnevnih kletarskih tečajev.

Kdor se misli katerega teh tečajev udeležiti, zglesi naj se takoj pri c. kr. vinarskem nadzorstvu v Rudolfovem.

Ker je število udeležencev za vsak tečaj omejeno, treba se je, komur je na stvari ležeče, čem prej zglasiti.

Vsak, kdor bode v tečaj sprejet, bo o tem, potom posebnega vabila, vsaj en teden pred pričetkom tečaja obveščen.

C. k. vinarsko nadzorstvo za Kranjsko.

Orjite že v jeseni za jaro setev! Izkušen kmetovalec ve ceniti kako koristno je, če se zemljišče, ki je namenjeno za jaro setev, preorje že v jeseni. Tla so potem za setev dobro pripravljena. Poleg tega se kmetu ni toliko bati slabega vremena, ki je ravno spomladi kaj rado nestanovitno. Ako se njiva preorje v jeseni, ostane zemlja vlažna in se tudi spomladi ne posuši prehitro. Jesensko oranje je dobro tudi zavoljo tega, ker se z njim uniči mnogo plevelnega semena in se pokonča zarod mnogo vrstnih škodljivih žuželk. Razor naj ostane čez zimo nepovlečen, da gruda bolj razzebe. Kdor hoče jarini in vanjo vsejani detelji pognojiti z

umetnim gnojilom, n. pr. s Tomaževo žlindro, stori najboljše, če to gnojilo raztrosi takoj v jeseni po preorani njivi. Jarina in detelja dobi potem v zemlji gnojilne snovi že razstopljene. Kako naj se orje, to je odvisno od kakovosti zemlje. Napačno bi bilo, v jeseni orati preplitvo, Brazde je treba delati dovolj globoke, ker je pridelek v veliki meri odvisen od tega, da je bila njiva izorana globoko. Kdor torej globoko orje, ne dobi samo boljšega pridelka, ampak tudi boljše dotično zemljišče.

Hiše iz stekla. V Pittsburgu v Ameriki se bo začela graditi hiša nenavadna od zemlje do strehe — hiša iz stekla. Čez 10 let, tako zagotavlja eden prvih tovarnarjev stekla, bodo mnogi ljudje v Ameriki gradili hiše samo iz stekla, ker bodo po svoji trajnosti, lepoti in zdravstvenih prednostih daleč nadkriljevale hiše iz opeke, pa bodo navzlic temu cenejše nego današnje zgradbe. Posel slikarjev, tapetnikov i. t. d. bo povsem nepotreben. Opeka na strehi bo iz stekla in bo boljše odbijala toplino nego vsaka opeka iz gline. Novim steklenim hišam ne bo mogel nič škoditi niti požar niti vlaga. In kar je glavno — te hiše bodo cenejše nego današnje, ker se da steklo za zgradbene svrhe izdelovati zelo po ceni.

Koliko donaja sueški prekop? Ta prekop, ki je za toliko skrajšal pot iz Evrope v Azijo, upravlja neka angleška družba, ki ima koncesijo še za 18 let. Akcije družbe sueškega prekopa donajajo vsako leto zelo visoke dividende svojim posestnikom. Leta 1909 je preplavalo preko prekopa 4239 ladij, ki so imele skupaj neto 15,407.527 ton. Napram letu 1908 je šlo skozi prekop 444 več ladij z 1,774.244 tonami. Za zgradbo kanala se je porabilo 320 milijonov frankov. Za čiščenje struge, v katero nanašajo vetrovi mnogo peska, ima družba več ladij, ki neprestano delajo in odstranijo iz prekopa vsako leto okoli tri in pol milijona kubičnih metrov peska in prsti. Za prehod mora plačati vsaka ladja takso po tonaleži, za vsakega potnika pa deset kron.

Kako se soli in suši prešičje meso. — Velike važnosti, posebno pri gospodinjstvu na deželi, je sušenje prešičjega mesa. Treba je tu mnogo pazljivosti in skušenosti. Meso ne sme biti preveč in tudi ne premalo slano, zato je treba na določeno množino mesa tudi določeno množino soli in za okusno meso določene mere začimb. Za sušenje se pripravlja meso na

različne načine. Po sledečem načinu pripravljeno meso priporoča skušena kuharica.

Za 50 kilogramov mesa se pristavi na ogenj 36 litrov vode, 4 kilograme soli, 10 dekagramov popra, 26 dekagramov solitra, 5 srednjevelikih zrezanih čebul, 5 zrezanih glavice česnja in četrt kilograma sladkorja, vse se pusti četrť ure vreti.

Meso se trdo vloži v kad in sicer večje kose na dno, manjše na vrh ter polije s pripravljeno shlajeno vodo, katera stopi čez vloženo meso. Mali kosi se puste 3 tedne, večji pa 5 tednov v tej vodi; med tem se mora meso štirikrat preložiti.

Predno se obesijo kosi mesa v dim, ali sušilnico, pusti se meso, ko se vzame iz vode, odteči in zbršje do suhega s čedno suho ruto. Zelo paziti je treba, posebno v sušilnicah, da ne pride preveč dima in prevroč dim na meso.

Koliko časa ostane meso v dimu, je odvisno od ognja, kateri se rabi v kuhinji. Kjer se mnogo kuha, menj časa, kjer se malo kuha, dalje časa. Pri srednjem dimu zadostuje za male kose približno 14 dni, za večje kose štiri tedne. Klobase, katere se kmalu rabijo, se lahko vzamejo čez 2 dni iz dima; klobase, katere hočemo hraniti do poletja, pustimo 4 do 5 dni.

Ko je meso suho, je najbolje obesiti ga na zračen suh prostor, kamor ne pridejo muhe in drugi mrčes.

V mestih navadno kupujemo prekajeno prešičje meso. Pri kupovanju moramo paziti, da je meso, katero kupimo, dobro. To spoznamo, ako ga prebodemo z iglo do kosti. Če ima igla, s katero smo ga prebodli, prijeten duh, je to znamenje, da je meso dobro, nasprotno pa skvarjeno.

Letina za krompir ni bila slaba samo pri nas, ampak prihajajo tudi iz drugih krajev neugodna poročila. Tako n. pr. so na Francoskem pridelali malo krompirja in ga bodo morali uvažati iz tujine. Izračunilo se je, da ne bo zadostoval niti ves pridelek iz Alžira, da bi se zadostilo veliki potrebi.

Trgatev v Italiji. — Po podatkih urada za kmečko statistiko, prideljenega italijanskemu ministerstvu za poljedelstvo, se je pričakovalo, da se pridelava v Italiji 54 milijonov kvintalov grozdja. To bi bilo 45% manj nego v prejšnjem letu. Več nego 50% manj se je pridelalo v Umbriji, Kampaniji, v Abrucih, Molize, v Markah, v Laciji, v Puljah, Basilikati in Sardiniji. Nad

40% manj v Toskani in Kalabriji, nad 30% manj v Pijemontu, na Beneškem in v Emiliji. Nad 20% manj v Siciliji, Lombardiji in v Liguriji.

Razgretemu konju je treba med tem, ko počiva, vselej odvzeti opravo v hlevu in ga potem na prostem nekaj časa voditi semintje. Kadar je vreme slabo ali hladno, ga je treba s suho slamo dobro odrgniti in šele potem naj se mu da krme. Umazane noge in od blata oškropljeni deli trebuha naj se mu ravno tako dobro odrgnejo, nikdar pa jih ni umivati, tudi z mlačno ali toplo vodo ne. Sploh ni nikoli dobro konja umivati z mlačno ali gorko vodo, niti pred vožnjo niti po vožnji. Pač pa konjem prav dobro stori mrzlo umivanje, po zimi pred nočnim počitkom, poleti pa kopanje v čisti vodi.

Književnost.

Govedoreja. Spisal in založil Rado Legvart, deželni in mlekarški nadzornik v Ljubljani. Lično opremljena knjiga je izšla kot druga knjiga „Živinoreje“ od istega pisatelja in obsega na 156 straneh mnogo poučnega o govedoreji. Tozadevno gradivo je pregledno porazdeljeno v posamezne odstavke n. pr. o namenu izreje živine, o izbiranju živine za plemo, o biku in njega reji, o kravi in njeni reji, o reji telet in mlade živine, o krmljenju živine in o krmi. Dalje obdeluje knjiga posamezna plemena goveje živine, kako je treba živino oskrbovati in kako naj bodo prirejeni hlevi. Zatem sledi obširna razlaga o pomenu, namenu in ustroju živinorejskih zadrug in kako naj te zadruge poslujejo. Pridejano je tudi knjigovodstvo za živinorejske zadruge s potrebnimi obrazci. Posebno vrednost dajejo knjigi lepe slike. Upamo, da bo knjiga dobro služila živinorejskim zadrugam in da jo bo tudi vsak živinorejec lahko s pridom vzel v roke.

Vabilo na izredni občni zbor

Prve kranjske mizarске zadruge v

Št. Vidu nad Ljubljano,

registrovane zadruge z omejenim jamstvom,

ki se bo vršil dne 20. novembra 1910 ob 4. uri popoldne v zadrugi pisarni.

Dnevni red.

1. Poročilo načelstva.

2. Dopolnilna volitev načelstva.

Bilanca

Posojilnice v Sv. Križu
pri Kostanjevici,reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	624.630 42
Inventar premični	180 46
Zaostale obresti posojil	3.776 80
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000 —
Naloženi denar	1.080 —
Nevzdignjene obresti istega	40 —
Prehodni (tožbeni) stroški	340 33
Gotovina 31. decem. 1909	6 921 92
Skupaj	637.974 93

Pasiva.	K
Deleži	13.224 —
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	327.793 72
Tekoči račun z zvezo	246.950 14
Predplačane obresti posojil	6.204 38
Izposojila	26.051 55
Rezervni sklad s pristop.	17 211 34
Čisti dobiček	539 80
Skupaj	637.974 93

Denarni promet K	543 758 42
Stanje članov začetkom l. 1909	1050
Prirastlo	44
Odpadlo	28
Stanje koncem l. 1909	1066

Bilanca

Posojilnice v Košani,

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	530.941 45
Inventar premični	201 —
Inventar nepremični	70.002 83
Zaostale obresti posojil	45.447 65
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000 —
Delež pri „Unionu“	500 —
Delež pri Ljudski posojiln.	5 —
Vrednost zemljišča	2.499 48
Gotovina 31. decembra 1909	9.376 47
Skupaj	659.973 88

Pasiva.	K
Deleži	878 —
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	230 058 28
Tekoči račun z zvezo	406.118 —
Predplačane obresti posojil	145 79
Rezervni sklad z obrestmi	21.150 52
Čisti dobiček	1.623 29
Skupaj	659.973 88

Denarni promet K	361.875 19
Stanje članov začetkom l. 1909	428
Prirastlo	11
Odpadlo	—
Stanje koncem l. 1909	439

Bilanca

Hranilnice in posojilnice
v Jarenini,reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	37.746 79
Tekoči račun z zvezo	28.329 —
Inventar premični	303 59
Zaostale obresti posojil	59 83
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000 —
Delež v Celju	104 50
Gotovina 31. decemb. 1909	405 10
Skupaj	67.948 81

Pasiva.	K
Deleži	1.420 —
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	61.854 15
Predplačane obresti posojil	294 84
Rezervni sklad	3 753 43
Čisti dobiček	626 39
Skupaj	67.948 81

Denarni promet K	116 676 —
Število članov začetkom l. 1909	199
Prirastlo	10
Odpadlo	6
Stanje koncem l. 1909	203

Bilanca

Hranilnice in posojilnice
v Št. Janžu na Drav. polju,reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909

Aktiva.	K
Posojila	72.065 52
Inventar premični	336 50
Zaostale obresti posojil	67 39
Delež pri „Zadružni zvezi“	400 —
Gotovina 31. decembra 1909	205 94
Skupaj	73.075 35

Pasiva.	K
Deleži	196 —
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	58.300 36
Tekoči račun z zvezo	12.844 —
Predplačane obresti izposojil.	839 57
Rezervni sklad	204 92
Čisti dobiček	690 50
Skupaj	73.075 35

Denarni promet K	144.253 46
Stanje članov začetkom l. 1909	47
Prirastlo	51
Odpadlo	—
Stanje koncem l. 1909	98

Bilanca

Hranilnice in posojilnice
za Kandijo in okolico,reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva	K
Posojila	1.563.754 23
Inventar nepremični	60 777 55
Inventar premični	1.148 12
Zaostale obresti posojil	12.359 33
Vrednost tiskovin	550 85
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000 —
Efekti	1.000 —
C kr. poštna hranilnica	909 08
Gotovina 31. decem. 1909	28 013 78
Skupaj	1.669 512 94

Pasiva.	K
Deleži	48 169 —
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	1.406.458 06
Tekoči račun z zvezo	169.061 —
Predplačane obresti posojil	5.513 62
Zaklad za obrestovanje raz- deljenih deležev	4.730 —
Davki in doklade	926 17
Rezervni sklad	20.196 58
Čisti dobiček	14.458 51
Skupaj	1.669 512 94

Denarni promet K	2.503.746 —
Stanje članov začetkom l. 1909	2006
Prirastlo	222
Odpadlo	137
Stanje koncem l. 1909	2091

Bilanca

Hranilnice in posojilnice
na Jesenicah,reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	185 093 08
Tekoči račun z zvezo	131.971 —
Inventar premični	165 87
Zaostale obresti posojil	2.186 39
Vrednost tiskovin	100 —
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000 —
Delež pri Ljudski posojil.	4 —
Delnici pri Unionu	1.000 —
Nepovrnjeni prehodni	635 86
Gotovina 31. decembra 1909	4.075 31
Skupaj	326.231 51

Pasiva.	K
Deleži	860 —
Hranilne vloge s kapitali- zovanimi obrestmi	314 010 33
Preplačane obresti posojil	361 02
Rezervni sklad z obrestmi	9.184 68
Čisti dobiček	1.815 48
Skupaj	326.231 51

Denarni promet K	441.230 51
Stanje članov začetkom l. 1909	171
Prirastlo	11
Odpadlo	10
Stanje koncem l. 1909	172

Bilanca **Posojilnice v Šent Jerneju** **na Dolenjskem,**

reg. zadr. z neomejeno zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	426.693-14
Tekoči račun z zvezo	134.825-37
Inventar premični	157-89
Inventar nepremični	16.474-15
Zaostale obresti posojil	2.938-81
Delež pri „Zadružni Zvezi“	1.000—
Delež pri Ljudski posojiln.	4—
Prehodni	40—
Gotovina 31. decem. 1909	5.175-13
Skupaj	587.308-49
Pasiva.	K
Deleži	1.784—
Hranilne vloge s kapitaliz. obrestmi	547.696-54
Predplačane obresti posojil	4.480-24
Rezervni sklad	27.728-34
Čisti dobiček	5.618-92
Skupaj	587.308-49
Denarni promet K	706.793-03
Stanje članov začetkom l. 1909	815
Prirastlo	43
Odpadlo	4
Stanje koncem l. 1909	854

Bilanca **Hranilnice in posojilnice** **v Št. Juriju pri Kranju,**

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	223.250-88
Tekoči račun z zvezo	172.974—
Inventar premični	342-28
Zaostale obresti posojil	2.047-76
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000—
Delež pri Ljudski posojil.	4—
Začasna posojila	1.529-30
Prehodni	—80
Gotovina 31. decembra 1909	6.437-61
Skupaj	407.586-63
Pasiva.	K
Deleži	786—
Hranilne vloge s kapitaliz. zovanimi obrestmi	400.004-07
Predplačane obresti posojil	924-15
Rezervni sklad	5.018-91
Čisti dobiček	853-50
Skupaj	407.586-63
Denarni promet K	427.482-93
Stanje članov začetkom l. 1909	362
Prirastlo	50
Odpadlo	19
Stanje koncem l. 1909	393

Bilanca **Hranilnice in posojilnice** **pri Št. Juriju pod Kumom,**

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Posojila	51.302-19
Tekoči račun z zvezo	31.424—
Inventar premični	323-90
Zaostale obresti posojil	71-29
Delež pri „Zadružni zvezi“	1.000—
Gotovina 31. dec. 1909	1.144-33
Skupaj	85.265-71
Pasiva.	K
Deleži	164—
Hranilne vloge s kapitaliz. zovanimi obrestmi	83.904-42
Predplačane obresti posojil	52-40
Rezervni sklad	873-56
Čisti dobiček	271-33
Skupaj	85.265-71
Denarni promet K	110.822-14
Stanje članov začetkom l. 1909	75
Prirastlo	6
Odpadlo	—
Stanje koncem l. 1909	81

Bilanca **Št. Jakobske posojilnice** **v Rožu,**

reg. zadr. z neomej. zavezo,
z dnem 31. avgusta 1910.

Aktiva.	K
Posojila	444.397-74
Tekoči račun z zvezo	20.169—
Inventar premični	700—
Zaostale obresti posojil	16.822-67
Delež pri „Zadružni zvezi“	400—
Zaostala najemnina	300—
„Narodni dom“	16.000—
Naložen denar z obrestmi	5.305—
Gotovina 31. avgusta 1910	1.758-44
Skupaj	505.852-85
Pasiva.	K
Deleži	6.489-51
Hranilne vloge s kapitaliz. zovanimi obrestmi	464.378-64
Predplačane obresti posojil	1.601-93
Dolg na obrestih deležev	75-84
Rezervni sklad	31.342—
Nevzdignj daria za dobre namene	62-60
Čisti dobiček	1.902-33
Skupaj	505.852-85
Denarni promet K	433.446-30
Stanje članov začetkom l. 1910	569
Prirastlo	20
Odpadlo	15
Stanje koncem l. 1910	574

Bilanca **Kmečke hranilnice in posojilnice** **v Št. Juriju ob Taboru,**

reg. zadr. z neom. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva	K
Posojila	44.422-42
Inventar premični	258-83
Zaostale obresti posojil	795-02
Delež pri Zadruž. zvezi	400—
Naloženi denar	56.000-73
Gotovina 31. decem. 1909	1.035-75
Skupaj	102.912-75
Pasiva.	K
Deleži	440—
Hranilne vloge s kapitaliz. zovanimi obrestmi	101.962-78
Predplačane obresti posojil	—19
Rezervni sklad	153-64
Čisti dobiček	356-14
Skupaj	102.912-75
Denarni promet K	210.962-39
Stanje članov začetkom l. 1909	57
Prirastlo	33
Odpadlo	2
Stanje koncem l. 1909	88

Bilanca **I. delavskega konsumn. društva** **na Jesenicah,**

reg. zadr. z om. zavezo,
z dnem 31. decembra 1909.

Aktiva.	K
Vrednost blaga	20.045-37
Terj. na blagu pri zadružn.	14.304-49
Terj. na blagu pri nezadr.	6-85
Vrednost neprem. invent.	6.409-30
Vrednost premič. inventarja	2.341-89
Delež pri „Zadružni zvezi“	10—
Delež pri „Gosp. zvezi“	180—
Predplačani davek	10—
Predpl. obresti od izposojil	64-59
Terjatve na obrestih	7-20
Gotovina koncem leta 1909	4.071-33
Skupaj	47.451-02
Pasiva.	K
Deleži	4.833-58
Neizplačane obr. deležev	99-73
Izposojila	17.577-38
Dolg na blagu nezadružnik.	6.152-52
Dolg na plačah uslužbenc	65-61
Rezervni sklad z obr.	11.007-41
Čisti dobiček	7.714-79
Skupaj	47.451-02
Denarni promet K	224.716-73
Stanje članov začetkom l. 1909	264
Prirastlo	25
Odpadlo	10
Stanje koncem l. 1909	279